

III. РЕКРЕАЦІЙНА ГЕОГРАФІЯ І ТУРИЗМ

УДК 911.3:796.5 (477)

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10979119>

Мащенко О.М., Герасименко Д.О.

ПОТЕНЦІАЛ ПРИРОДНИХ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНИХ РЕСУРСІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ТЕРИТОРІЇ ГАДЯЦЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті визначено класифікації та властивості природних рекреаційно-туристичних ресурсів. З'ясовано потенціал водно-ландшафтних ресурсів Гадяччини для забезпечення оздоровчого та рекреаційно-спортивного туризму. Проаналізовано кліматичні умови території для пляжно-купального відпочинку. Визначено вплив орографічних та кліматичних умов на можливості розвитку лижного туризму на території Гадяцької територіальної громади. Охарактеризовано підгрунття для навчального, наукового та екологічного туризму в цій місцевості. Висвітлено різноманітність лісових ресурсів розглядуваної території та їх використання для оздоровчого, спортивного, промисельного видів туризму. Доведено достатню мозаїчність природних ландшафтів Гадяччини як істотний чинник туристичної привабливості регіону. З'ясовано добрі показники естетичних властивостей природних комплексів Гадяцької територіальної громади для рекреаційно-туристичного природокористування. Виявлено значний рівень пейзажної різноманітності ландшафтів місцевості.

Ключові слова: туристична привабливість території, природні рекреаційно-туристичні ресурси, види туризму

Постановка проблеми. Для сучасної України в рекреаційно-туристичній галузі з точки зору забезпечення населення власним турпродуктом, зниженням фінансової спроможності мешканців для рекреації та туризму, необхідністю поповнення державного бюджету за рахунок прибутків від туризму як внутрішнього, так і в'їзного видається актуальним якомога ширше дослідження умов формування туристичної привабливості територій в усіх регіонах нашої держави.

Найвагомішими чинниками, які визначають привабливість території для туристів, є наявність на ній туристичних ресурсів та туристичної інфраструктури. Природні ресурси залишаються основним чинником, що визначає мотивацію до подорожі та ступінь задоволення потреб туристів [3, с. 113-114].

© Мащенко О.М., Герасименко Д.О., 2024.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License
Article Info: Received: February 1, 2024;
Final revision: March 5, 2024; Accepted: April 15, 2024.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі достатньо ґрунтовно розроблено загальне розуміння про природні рекреаційно-туристичні ресурси, його класифікації з поділом на орографічні; гідрографічні; кліматичні (біокліматичні); бальнеологічні; комплексні (ландшафтні); фауністичні та флористичні. Більшістю дослідників зазначається, що природно-територіальні комплекси та їхні компоненти набувають функцій рекреаційно-туристичних ресурсів при наявності властивостей, таких як привабливість (атрактивність), контрастність, екзотичність, чергування ландшафтів, унікальність, розміри та форми туристичних об'єктів, можливість їхнього огляду [4, с. 64-65].

Наступним етапом є практичні регіональні розвідки щодо з'ясування чинників туристичної привабливості конкретних територій на теренах України. Природні рекреаційно-туристичні ресурси на території Гадяцької територіальної громади на Полтавщині слабодосліджені і відсутня широка практика їх використання для приїжджих.

Метою статті є з'ясування потенціалу природних рекреаційно-туристичних ресурсів для формування туристичної привабливості території Гадяцької територіальної громади Полтавської області

Виклад основного матеріалу. Територія Гадяцької територіальної громади розташована у межах у Лівобережно-Дніпровській лісостеповій фізико-географічній провінції. Ділянку з північного сходу на південний захід перетинає його головна водна артерія – річка Псел з численними доплатами (рр.. Грунь, Лютенька, Веприк). В її західній частині землі перетинає інша значна водна артерія – р. Хорол. Річкова мережа із середніми та малими річками є достатньо розгалуженою та густою в Гадяцькій територіальній громаді.

Усі річки рівнинні з незначною швидкістю течії (0,1-0,3 м/с), що є сприятливим для водних прогулянок та сплавів. Проте значні коливання рівнів води упродовж року та зимова та літньо-осіння межінь навіть без пересихання створюють обмеження для плавзасобів [1, с. 26].

Тривалість купального сезону визначається такими медико-санітарними нормативами: Температура повітря повинна бути +20...+24 °С, температура води - не нижче +17 °С, купання при температурі води +14...16 °С дозволяється лише для загартованих людей та спортсменів, при температурі +17...+19 °С – для здорових людей. Більш висока температура води підходить для купання всіх відпочивальників. За кліматичними умовами Гадяцький край належить до недостатньо вологої, теплої агрокліматичної зони. Середня температура січня – 7,2 °С, липня +19,8 °С. Період із температурою понад +10 °С становить 155 днів. Загалом сприятливі для пляжно-купального відпочинку термічні умови тривають з травня по вересень, при чому вирішальне значення мають показники

температури води. Такі кліматичні показники сприятливі для розвитку паушальної, самодіяльної та неорганізованої форми пляжно-купального туризму на Гадяччині. Заозереність території незначна. При цьому наявні заплавні озера не мають масового туристичного потенціалу, бо зазвичай невеликі за площею, заболочені та мають репелентну небезпеку. Набагато більшу рекреаційно-туристичну привабливість мають штучні водойми - ставки. Отже, водно-ландшафтні ресурси Гадяччини мають значний потенціал для забезпечення видів відпочинку як із переважним використанням території (пікніки, огляд місцевості, збір грибів та ягід, відпочинок з використанням автотранспорту); так із переважним використанням акваторії (купання, сонячні і повітряні ванни, парусний та водно-моторний спорт, катання на катамаранах, байдарках, човнах, водних лижах тощо) [1, с. 26].

Кількість опадів на рік – 502 мм. Висота снігового покриву складає 12-15 мм. Ці умови сприятливі для організації лижного туризму, що обмежується відносно нетривалими періодами стійкого снігового покриву. До сприятливих умов також слід віднести наявність значних площ плоских та слабохвилястих рівнин для лижних походів, а для гірсько-лижного туризму є потенціал схилів річкових долин та балок унаслідок розвитку флювіального типу морфоскульптури на Гадяччині. Із ґрунтів найбільш поширені малогумусні чорноземи, що займають 90,2 % території району. Відсоток, що залишився, належить лучно-чорноземним, болотним та торф'яно-болотним ґрунтам [2, с.7]. Такий різноманітний, хоча і типовий для Лівобережно-Дніпровської лісостепової фізико-географічної провінції, склад ґрунтового покриву відкриває можливості для навчального, наукового та екологічного туризму в цій місцевості. Опосередковано це забезпечує рекреаційно-утилітарну діяльність, що полягає в заняттях садівництвом і городництвом на присадибних ділянках і є ресурсом сільського туризму. Лісові угіддя – безцінний скарб Гадяччини. Вони займають понад 26 тис. гектарів земель. Основні деревні породи – сосна та дуб, які складають 60% від загальної лісової площі. На цій основі функціонує Гадяцький лісгосп [2, с. 7].

Значна для лісостепової зони залісеність території Гадяччини є сприятливою для різних видів рекреаційного та оздоровчого туризму. У Гадяцькій територіальній громаді поширені усі види лісових ресурсів. Останні включають лісовий фонд і усі види зелених насаджень у межах населених пунктів, що не віднесені до категорії лісів; окремі дерева та групи дерев, чагарники на сільськогосподарських угіддях, садибах, присадибних, дачних та садових ділянках. Лісовими ресурсами також є деревина, технічна та лікарська сировина, кормові, харчові та інші продукти лісу, що використовуються для задоволення потреб населення та виробництва [4, с. 152-153].

Рекреаційно-оздоровчий туризм на основі лісових ресурсів дозволяє оздоровити усі вікові групи населення та сприяє зниженню нервових та фізичних перевантажень організму, профілактиці захворювань, відновленню фізичного та духовного потенціалу людини. Тому це ресурс і для сімейного туризму у подорожах різної тривалості. На Гадяччині широко представлені паркові, лісопаркові, лісові угіддя для рекреаційно-спортивного туризму, що поєднує заняття спортом, включаючи мисливство, рибальство та може здійснюватися в усіх видах лісових ресурсів, як експлуатаційних, так і водоохоронних, протиерозійних насадженнях тощо, рекреаційно-туристична діяльність, пов'язана з подорожами та походами з метою активного відпочинку та пізнання природи.

На Гадяччині є приміські ліси для масового відпочинку та міжселитебні рекреаційні ліси за межами приміських територій – прирічкові зони відпочинку та здоров'я. У приміських лісах населення проводить свій щоденний і щотижневий відпочинок без ночівлі, а міжселитебні використовуються переважно для тривалого відпочинку.

Висновки. Кліматичні, орографічні, гідрологічні, біологічні види природних туристсько-рекреаційних ресурсів на території Гадяччини є сприятливими насамперед для різних видів рекреаційного, оздоровчого та спортивного туризму. Також є значний потенціал для пізнавального, навчального та екологічного туризму у природознавчому спрямуванні.

Територія Гадяччини має достатню мозаїчність природних ландшафтів, поєднання розчленованого рельєфу з різними добре вираженими формами, наявність різних водних об'єктів, різних типів фітоценозів: лісових (діброви, бори, мішані ліси), лучних, лучно-болотних, болотних тощо. Також природні комплекси Гадяцької територіальної громади володіють ресурсами для грибного та ягідного збиральництва, риболовлі, непромислового полювання і для занять любительським садівництвом та городництвом.

Гадяччина має добрі показники естетичних властивостей природних комплексів: високу ступінь залісненості, повноту деревостою, багатоярусні ліси (4 яруси), наявність підліску та трав'яний ярус, представлені комплекси із найбільш естетично цінними з напіввідкритими територіями (чергування заліснених та незаліснених ділянок). Є значні площі закритих лісових природних комплексів, що загалом знижує ефект естетичного сприйняття та пейзажної різноманітності. Характер поєднання рослинності та рельєфу теж забезпечує пейзажну різноманітність за рахунок поширення заплачних та терасових лісів, феномену байрачних лісових біоценозів, приурочених до яружно-балкової системи регіону.

Кліматичні, орографічні, гідрологічні, біологічні види природних туристсько-рекреаційних ресурсів на території Гадяччини та їх поєднання у складі природно-територіальних та природно-аквальних комплексах є сприятливими насамперед для різних видів рекреаційного, оздоровчого та спортивного туризму. Також є значний потенціал для пізнавального, навчального та екологічного туризму у природознавчому спрямуванні.

Література

1. Герасименко Д.О., Машенко О.М. Роль природних рекреаційних ресурсів у формуванні туристичної привабливості території Гадяцької територіальної громади Полтавської області // Крок у науку: дослідження у галузі природничо-математичних дисциплін та методик їх навчання: тези доповідей Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів і молодих учених, 7 грудня 2023 р., м. Чернігів / НУЧК імені Т. Г. Шевченка, Чернігів, 2023. С 26-27.
2. Гринюк Д.Ю., Степанець І.О., Борисова О.В. Туристичне краєзнавство: Гадяч та його околиці. Навч. посібник. К., 2022.124 с.
3. Зелінська Г.В. Поняття туристичної привабливості території та чинники, які на неї впливають. Гостинність, сервіс, туризм: досвід, проблеми, інновації: мат. ІХ Міжнар. наук.-практ. конф., м.Київ, 14-15 квітня 2022 р. / К., КНУКІМ, 2022.С.113-115.
4. Мальська М., Паньків Н. Туристично-ресурсний потенціал території: Підручник. К.: ФОП Піча Ю. В., 2022. 534 с.

Summary

Mashchenko O.M., Herasymenko D.O. The Potential of Natural Recreational and Tourist Resources for the Formation of Tourist Attractiveness of the Territory of Hadiach Territorial Community of the Poltava Region.

The article defines the division of natural recreational and tourist resources into orographic; hydrographic; climatic; balneological; complex (landscape); faunal and floristic. The potential of the water and landscape resources of Hadiach for providing medical and health, recreational and sports tourism with recreational use of the territory and water area is determined. The climatic conditions of the territory for beach and swimming recreation are analyzed. The soils for educational, scientific and ecological tourism in this area are characterized. The diversity of forest resources of the studied area and their use for recreational, sports, and industrial tourism is reflected. It has been found that park, forestry, and forestry lands for recreational and sports tourism, which combines sports, including hunting and fishing, are widely represented in Hadiach and can be realized in all types of forest resources use: operational, coastal protection, erosion control afforestation, travel and hiking for active recreation and nature exploration. The sufficient mosaicism of natural landscapes of Hadiach region is proved as a significant factor of tourist attractiveness of the region: a combination of dismembered relief with various well-defined forms, the presence of various water bodies, different types of phytocoenoses: forest (oak forests, coniferous forests, mixed forests), meadow, meadow-bog, marsh. The indices of aesthetic properties of natural complexes of the Hadiach territorial society of recreational and tourist nature use on water bodies are determined. A significant level of landscape diversity of the area's landscapes has been revealed: a high degree of forestation, the completeness of the treestand, multi-tiered forests (4 tiers), the presence of undergrowth and grass tier, complexes with the most aesthetically valuable semi-open areas (alternating forest and treeless areas) are presented.

Keywords: *tourist attractiveness of territory, natural recreational-tourist resources, types of tourism.*